

AMMATILLISUUDEN VAHVISTAMINEN

Perhepäivähoitaja varhaiskasvatuksen ammattilaisena

Tuija Vesterbacka

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Länsi, Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatusalan suuntutumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tuija Vesterbacka. Ammatillisuuden vahvistaminen - Perhepäivähoitaja varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Kevät 2012, 24s.2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)+ lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen produktio, Innostu ja onnistu -vihkonen Eurajoen kunnan perhepäivähoitajille. Vihkonen on työväline, joka tukee heidän ammatillista kasvuaan ja innostaa perhepäivähoitajia kehittämään sekä arvostamaan työtään varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Se liitettiin osaksi heillä jo olemassa oleviin perehdytyskansioihin.

Opinnäytetyö jakautuu kahteen osaan, tuotokseen eli perhepäivähoitajille jaettuun vihkoseen sekä raporttiosuuteen. Raporttiosuudessa osuudessa käsitellään perhepäivähoitajan ammatillisuutta sekä produktion lähtökohtia ja tavoitteita sekä työprosessin toteutusta.

Asiasanat: perhepäivähoito, varhaiskasvatus, ammatillisuus, ammatti-identiteetti

ABSTRACT

Tuija Vesterbacka. Promoting professionalism – The family day care provider as professional of early childhood education. 23 pages + 2 appendices. Language: Finnish. Pori, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services, Option in Social Services and Education.

The purpose of this working life based study was to produce a booklet to family day care providers in Eurajoki. A booklet called *Innostu ja onnistu*. The booklet is a tool for supporting the professional growth of family day care providers. Its purpose is also to encourage them to develop and appreciate their work as professionals of early childhood education. It was integrated in already existing orientation folders.

The study includes the booklet for the family day care providers and a written report. The report discusses the professionalism of family day care providers, the starting point and the goals of the production and the process of designing the booklet.

Key words: family day care, early childhood education, professionalism, professional identity

SISÄLLYS

1 ALKUSANAT	5
2 PRODUKTION LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	7
3 VARHAISKASVATUS-YHDESSÄ KASVATTAJINA.....	9
3.1 Päivähoitolapsiperheiden peruspalveluna	9
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma päivähoidon työvälineenä.....	10
3.3 Kasvatuskumppanuus – yhteistyötä lapsen parhaaksi	12
4 PERHEPÄIVÄHOITAJA – VARHAISKASVATUKSEN AMMATILAINEN.....	14
4.1 Koulutuksella ammatilliset tiedot ja taidot	14
4.2 Ammatillisella arvostuksella hyvään ammatti-identiteettiin.....	16
4.3 Perhepäivähoidon ohjaaja -ammatillisuuden tukija	17
5 TYÖPROSESSIN TOTEUTUS.....	19
6 POHDINTA	21
LÄHTEET.....	23
LIITE 1 Innostu ja onnistu -vihkonen	
LIITE 2 Kyselylomake tiimeille	

1 ALKUSANAT

Päivähoidossa olevien lasten määrä ja hoidossa oloaika ovat kasvaneet. Osa lapsista saattaa viettää jopa monta tuhatta tuntia elämästään päivähoidossa ennen kouluikää. Tutkimusten mukaan opimme elämämme ensimmäisten viiden vuoden aikana enemmän kuin minään muuna ajaltaan vastaavana jaksena elämämme aikana. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007,12.) Oppiminen on lapsen omaa aktiivista toimintaa. Aikuisen tehtävänä on luoda lapselle suotuisat olosuhteet, antaa tilaa lapselle, tukea hänen toimintaansa ja antaa mahdollisuuksia erilaisille arkipäivän kokemuksille. (Kivioja, Koskenrouta & Valpola 1991, 26.)

Päivähoito on Suomessa yhteiskunnan järjestämää palvelua lapsiperheille, jota voidaan toteuttaa kunnallisena tai yksityisenä päivähoitona, päiväkodeissa tai perhepäivähoitona. Perhepäivähoito tapahtuu hoitajan omassa kodissa, lapsen omassa kodissa tai ryhmäperhepäiväkodissa. Opinnäytetyöni käsittelee perhepäivähoitoa, ja se rajattiin hoitajan omassa kodissa tapahtuvaan perhepäivähoitoon, erityisesti työ käsittelee perhepäivähoitajan ammatillisuutta, oman työnsä arvostamista ja työssä jaksamista. Opinnäytetyöni nostaa esille myös, sen miksi perhepäivähoitoon on panostettava yhä enemmän. Perhepäivähoitajat ovat varhaiskasvatuksen ammattilaisia ja lasten vanhemmat toivovat pienille lapsilleen juuri perhepäivähoitoa. Perhepäivähoidon etuina ovat kodinomaisuus, pienet lapsiryhmät ja mahdollisuus joustavaan, ryhmän tarpeiden mukaiseen toimintaan.

Perhepäivähoito on Eurajoella sosiaali- ja terveystoimen alaisuudessa, päivähoidon johtaja sekä perhepäivähoidon ohjaaja vastaavat perhepäivähoitajien täydennyskoulutuksesta ja työnlaadusta. Kotonaan työskenteleviä perhepäivähoitajia Eurajoella on reilut 30. Viimeisen vuoden aikana on aloittanut 6 uutta perhepäivähoitajaa. Eurajoella päivähoito-hakemuksista yli puolissa toivotaan lapselle perhepäivähoitoa. Miten Eurajoen päivähoito pystyy tähän vastaamaan? Miten kannustaa tällä hetkellä toimivia perhepäivähoitajia sekä pitämään heitä motivoituneina että jaksavina ammattilaisina?

Kodinomaisuus ei ole perhepäivähoidosta puhuttaessa pelkkä fraasi, vaan se ilmenee hyvin selvästi sekä lasten että hoitajan toimintatavoissa. Perhepäivähoitaja hoitaa päivittäin samoja askareita, joita kotona lapsiaan hoitava äitikin tekisi – erilaisia arkipäivän

kotitöitä, joiden tekemistä lapsi voi rauhassa seurata tai joiden tekemiseen hän voi itse osallistua. Perhepäivähoitaja huolehtii lasten perushoidosta, ulkoilee lasten kanssa ja ohjaa heitä peleissä ja leikeissä, lukee ja askarteleo heidän kanssaan. Hoitaja vastaa kokonaisvaltaisesti kaikista hoitopäivän tehtävistä, ja hänellä on monta erilaista roolia – kasvattaja, hoitaja, lohduttaja, keittäjä, siistijä. Perhepäivähoidossa ryhmä on pieni, ja siinä syntyy luontevasti läheisiä ihmissuhteita. Perhepäivähoitaja voi näin tutustua jokaiseen hoitolapseensa ja hänellä onkin yleensä tarkan havainnoin jälkeen ehjä kokonaiskuva kaikista hoitolapsistaan ja heidän tarpeistaan. Lapset saavat yksilöllistä huomiota ja kohtelua tutussa hoitoympäristössä, jossa häntä hoitaa ja ohjaa kaikissa päivän tilanteissa sama aikuinen. (Keskinen, Virjonen 2004, 225–226.)

2 PRODUKTION LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Suomessa vuosittain eläkkeelle siirtyy yli 500 perhepäivähoitajaa. Samaan aikaan on kuitenkin nähtävissä myös nuorten ikäluokan hienoista lisääntymistä alalla. Perhepäivähoidon yhdeksi suurimmista haasteista onkin noussut perhepäivähoitajien ja sitä kautta perhepäivähoidon saatavuus. Alalle on usein tultu tarkoituksena työskennellä muutamia vuosia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 5, 18.)

Perhepäivähoidon säilyttämisen ja kehittämisen kannalta ydinasia on perhepäivähoidon arvostus. Perhepäivähoitajalle hänen työnsä arvostus konkretisoituu asiakkaiden palautteen lisäksi hyvän ohjauksen kautta, mikä edellyttää laadukasta työskentelyä mahdollistavia olosuhteita myös esimiehen tehtävissä. Pedagogisen ohjauksen saaminen, koulutusmahdollisuus ja ammatillista kasvua tukeva toiminta työyhteisössä osoittavat työn arvostusta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 5, 44.)

Perhepäivähoitajien ammatillisuuden kannalta yksi merkittävimpiä tekijöitä työssä on arvostus. Etenkin alkuaikoina perhepäivähoitajat kokivat olevansa heikosti arvostettu ammattiryhmä, eikä omakaan kokemus työn merkityksellisyydestä ole aina ollut vahva. Aikaa myöten järjestelmän kehittyttyä ja perhepäivähoitajien osaamisen kasvettua arvostus on noussut, mutta mielestäni ei vieläkaan niin korkealle, miten vaativaa työtä perhepäivähoitajat tekevät. Opinnäytetyölläni pääsen pieniltä osin vaikuttamaan Eurajoen perhepäivähoitajien ajatuksiin oman työn arvokkuudesta.

Varhaiskasvatuksesta ja perhepäivähoidosta minulla on useita vuosia työkokemusta ja aiheena se on lähellä sydäntäni. Olen työskennellyt useassa ryhmäperhepäiväkodissa sekä muutamissa päiväkodeissa hoitajana ja lastentarhanopettajana. Äitini on työskennellyt lapsuuden kodissani yli 35 vuotta perhepäivähoitajana. Tein myös aiemmin sosionomiopinnoissani ammattianalyysin perhepäivähoidon ohjaajasta. Tavoittelen sosionomiopinnoissani lastentarhanopettajan kelpoisuutta, ja tämä opinnäytetyö vahvistaa osaamistani varhaiskasvatuksen alueella.

Opinnäytetyön aiheeni sain jo marraskuussa 2010, kun olin suorittamassa Osallisuus ja sosiaalinen tuki -harjoitteluani Eurajoen sosiaalitoimessa. Perhepäivähoidon ohjaaja

ehdotti minulle vihkosen tekemistä Eurajoen perhepäivähoitajille. Perhepäivähoidon ohjaaja oli juuri suorittamassa esimieskoulutusta Länsirannikon Koulutus Oy WinNova järjestämässä Perhonen -perhepäivähoidon henkilöstön osaamisen koulutus- ja kehittämiskumppanuus -hankkeen koulutuksessa. Perhonen -hanke on 2009 syksystä alkaen verkostoitunut perhepäivähoidon toimijoiden kanssa, tukenut perhepäivähoidon kehittämistoimintaa ja käynnistänyt alueellisia perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämisprosesseja. Perhosen keskeisimpänä tavoitteena on ollut perhepäivähoidon kehittäminen ja perhepäivähoitajien ammatillisen osaamisen kehittäminen. (Opetushallitus 2010,5.) Hankkeen esimieskoulutuksen tarkoituksena oli vahvistaa perhepäivähoidon esimiesten osaamista henkilöstön kehittäjinä ja ammatillisen kasvun mahdollistajina. Perhonen -hankejulkaisun Ammattina perhepäivähoitaja innoittamana vihkonenkin on saanut nimensä.

Vihkosen kehittelyvaiheessa keskustelin perhepäivähoitajien kanssa erilaisissa tilanteissa heidän arjen työstään. He kertoivat sen hetkisistä tunteistaan, työn iloista, tulevaisuuden suunnitelmistaan sekä kysyivät neuvoa käytännön tilanteisiin, miten kohdata lapsi tai vanhemmat vaikeissa tilanteissa. Kirjasin näistä keskusteluista omiin muistiinpanoihini niitä asioita, joita olisi hyvä tuoda esille vihkosessa.

Innostu ja onnistu -vihkonen tukee niin Eurajoen varhaiskasvatussuunnitelmaa kuin myös perhepäivähoitajilla jo olemassa olevaa perehdytyskansiota. Perehdytyskansio on perhepäivähoitajan tärkeä työväline. Eurajoen perhepäivähoitajien perehdytyskansiossa on muun muassa perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma, perhepäivähoitajien yhteiset pelisäännöt, palkkaan ja kulukorvauksiin sekä turvallisuuteen liittyviä asioita, kuuden viikon ruokalista, mallit hoito- ja kasvatussopimuksesta sekä lapsen terveyteen liittyvä opas. Eurajoen perhepäivähoitajien perehdytyskansioista puuttui koulutukseen ja ammatillisuuteen liittyvää materiaalia. Perehdytyskansiota kehitellään ja päivitetään aina tarpeen tullen.

Opinnäytetyöni tavoitteena olivat perhepäivähoitajien ammatillisen kasvun tukeminen sekä ammatti-identiteetin vahvistaminen: innostaa heitä kehittämään ja arvostamaan työtään varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Vihkosesta pyrittiin tekemään houkutteleva ja ajatuksia herättävä tiivis tietopaketti ja työväline, johon voi aika ajoin palata ja jota perhepäivähoidon ohjaaja käyttää apunaan uusia perhepäivähoitajia rekrytoimissa.

3 VARHAISKASVATUS-YHDESSÄ KASVATTAJINA

3.1 Päivähoitolapsiperheiden peruspalveluna

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten, lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsuudella on oma arvokas merkityksensä ihmisen elämänkaareissa. Elämän ensimmäiset vuodet luovat perustan ihmisen persoonallisuuden kehitykselle. Varhaiskasvatusikäinen lapsi elää elämänsä kaikkein intensiivisintä kasvun ja kehityksen aikaa. Koko suomalaisella yhteiskunnalla on vastuu lasten hyvinvoinnista ja lasten kasvuympäristöjen ja varhaiskasvatuksen laadukkuudesta. Tänä päivänä päivähoito on keskeinen pienten lasten hyvinvointipalvelu ja tärkeä kasvuympäristö perheen rinnalla. Julkinen varhaiskasvatus koskettaa lapsen subjektiivisen päivähoito-oikeuden ja esiopetuksen vuoksi lähes kaikkia suomalaisia lapsiperheitä. Päivähoidon laadukas varhaiskasvatus rakentaa onnellista, lapsenarvoista lapsuutta – yhdessä kotien kanssa. (Lastentarhanopettajaliitto 2005.)

Päivähoitoikäisen lapsen kehitys ja oppiminen on aina kokonaisvaltaista, ja varsinaista opettamista on usein mahdotonta erottaa niistä kaikista päivittäisistä tilanteista, joissa lapsi hoitopäivän aikana toimii. Oppimisen kokemukset liittyvät päivittäiseen yhdessäoloon ja arkisiin asioihin, erityisesti aikuisen läheisyyteen ja saatavilla oloon. Kasvattajan tehtävä on olla tietoinen omasta toiminnastaan. (Nivalainen 2007, 11.)

Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia päivähoidon järjestämisestä. Lasten päivähoito on peruspalvelua, jonka rahoittaa pääosin yhteiskunta. Kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua päivähoidon riippumatta perheen yhteiskunnallisesta asemasta tai asuinpaikasta. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhemmilla on oikeus saada lapselleen hoitopaikka.

Päivähoitolaki ja -asetus, lastensuojelulaki ja -asetus sekä sosiaalihuoltolaki ja -asetus ohjaavat varhaiskasvatuksen laatua ja säätelevät sen toteuttamista ja järjestämistä. Päivähoitolaki säätelee päivähoidon järjestämistä, toimintamuotoja, tavoitteita, päivähoito-

ruokailuja ja -ympäristöä sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutussuunnitelman laatimisesta. Laki lasten päivähoidosta (36/1973) 11 § velvoittaa kuntia järjestämään päivähoitoa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää sekä tarjoamaan päivähoitopalveluja lapsen äidinkielellä (suomi, ruotsi ja saame). Asetus lasten päivähoidosta (1973/239) sisältää muun muassa päivähoitopaikan hakemiseen, päivähoidon osa- tai kokopäiväisyyteen, hoito- ja kasvatustehtävissä toimivien määrään suhteessa muuhun henkilökuntaan ja lapsimäärään sekä päivähoitopaikan tarkistamiseen. Lastensuojelulaki (2007/417) määrittelee kasvatuksen yleiset periaatteet, joiden lähtökohtana on lapsen etu. Lastensuojelulain mukaan lapsen tasapainoinen kehitys edellyttää myönteisiä ja läheisiä ihmissuhteita, erityisesti lapsen ja vanhempien välillä sekä suhteiden pysyvyyttä, turvallisuutta ja huoltoa, hoitoa, ymmärrystä ja lämpöä.

Varhaiskasvatuksen tueksi on laadittu useita valtakunnallisia asiakirjoja kuten varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Molempien asiakirjojen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistä ja toteuttamista koko maassa sekä tukea varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen muodostumista yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 15.) Päivähoidon laadun arvioinnissa keskeisiä päämääriä on – pyrkimys kasvatustoiminnan kehittämiseen ja laadukkaan toiminnan ylläpitämiseen. Laadun vaikutustekijöihin kuuluvat vanhempien tyytyväisyys sekä lapsen myönteiset kokemukset. Ne ovat pitkälle yhtä kuin laatu päivähoidossa. Lasten omia kokemuksia päivähoitokasvatuksesta on tutkittu vähän, mutta tiedetään, että mieleenpainuvimpia asioita lapsille ovat ihmissuhteet (kasvattajat ja kaverit) sekä yhteiset leikit ja kielteisiä asioita erilaiset pakot, vaatimukset sekä säännöt (Hujala ym. 2007, 165, 168).

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma päivähoidon työvälineenä

Vuonna 2003 valmistui Varhaiskasvatuksen perusteet (Vasu), jonka on laatinut Stakes yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, opetushallituksen sekä Suomen kuntaliiton ja muiden asiantuntija tahojen kanssa. Vasu on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline, jonka tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistä sekä päivähoidossa olevien lasten yhdenvertaisuutta.

Toinen tarkistettu painos Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ilmestyi vuonna 2005, ja se asettaa tavoitteeksi hyvinvoivan lapsen, mihin pyritään kunnioittamalla jokaisen lapsen yksilöllisyyttä. Edistämällä lapsen henkilökohtaista hyvinvointia luodaan perustalle, että kukin lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena persoonallisuutenaan. Lasta arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi sekä saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lapsi uskaltaa yrittää ja oppii sosiaalisia taitoja. (Stakes 2005, 15–16.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moniammatillista yhteistyötä sellaisten eri palvelujen kesken, joilla tuetaan lasta ja perhettä ennen lapsen oppivelvollisuuden alkamista.

Kuntatasolla on myös laadittava Vasu ja se on tarkoitettu päivähoidon konkreettiseksi työvälineeksi, käytännön kuvaukseksi varhaiskasvatuksen periaatteista ja menetelmistä. Eurajoen kunnan perhepäivähoidon Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2009) luvataan, että perhepäivähoidossa Eurajoella annetaan kiireetöntä aikaa lapselle, huolehditaan lapsen perusturvallisuudesta ja perushoidosta, huomioidaan jokainen lapsi yksilöllisesti sekä annetaan aikaa lapsen leikille, tuetaan lapsen kehitystä ja itsenäisyyttä sekä ohjataan lapsia toisten huomioonottamisessa sekä opetetaan kauniita käytöstapoja. Eurajoen perhepäivähoidon vasussa kerrotaan myös, että perhepäivähoitaja välittää aidosti hoitolapsistaan ja heidän hyvinvoinnistaan. Hän edistää lapsen luontaista uskallusta yrittää ja oppia sosiaalisia taitoja, hoitaja tukee olemalla läsnä aktiivisesti hoitopäivän ajan. Perhepäivähoitaja ottaa vastuun kasvatuskumppanuuden rakentamisesta, vahvistamisesta ja ylläpitämisestä. Hoitaja tukee lapsen kielenkehitystä kirjoja lukien, loruillen, laulellen. Matemaattisten taitojen harjaantumista tuetaan leikkien ja arjen tilanteiden välityksellä. Luonnossa liikuttaessa ohjataan lasta tekemään havaintoja luonnossa. Lisäksi vaalitaan suomalaista kulttuuriperinnettä, myös eettisiä asioita käsitellään lasten kanssa - pohditaan mikä on oikein ja mikä väärin, painotetaan kaikkien tasa-arvoisuutta omilla teoillamme ja annetaan oikean käyttäytymisen malli. Tarjotaan lapselle tilaisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Käytetään yleensä ruokarukousta ja seurataan kirkkovuoden tapahtumia. Näistä asioista sovitaan lapsen vanhempien kanssa,

ja kunnioitetaan myös muun kuin kristillisen elämäkatsomuksen omaavan perheiden vakaumuksia.

Eurajoen perhepäivähoidon vasussa kerrotaan myös yhteistyöstä perhepäivähoidon ohjaajan ja erityislastentarhanopettajan kanssa. Ohjaaja käy hoitajan luona kotikäynneillä, laatii yhdessä perhepäivähoitajan ja lapsen vanhempien kanssa hoitosopimuksen, tukee ja ohjaa hoitajaa hoito- ja kasvatustyössään sekä ammatillista osaamista varhaiskasvatussuunnitelman suuntaisesti. Erityislastentarhanopettaja kiertää jokaisen perhepäivähoitajan luona vähintään kerran toimintavuoden aikana. Lapsen vanhemmat voivat ottaa suoraan yhteyttä häneen lasta koskevan asian askarruttaessa heitä.

Lapselle tehdään myös henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa yhdessä perheen ja hoitohenkilöstön kanssa varmistetaan lasten hyvinvointi päivähoidossa. Eurajoella perhepäivähoidon ohjaaja ja perhepäivähoitaja laativat yhdessä vanhempien kanssa hoito- ja kasvatussopimuksen sekä perhepäivähoitaja ja lasten vanhemmat tekevät yhdessä lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, jota tarkistetaan vuosittain.

3.3 Kasvatuskumppanuus – yhteistyötä lapsen parhaaksi

Lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta sekä tuntemus omasta lapsestaan. Yhdessä lapsen vanhempien kanssa varhaiskasvatushenkilöstö sitoutuu tietoisesti toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista. Tällöin varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. Lapsen vanhemmille tarjotaan tilaisuus keskustella lasta ja hänen päivähoitoaan koskevista asioista. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on saada vanhemmat tietoiseksi oman lapsensa hoitopäivän sisällöstä ja kokemuksista. Kumppanuus edellyttää, että molemmilla osapuolilla on riittävästi tietoa toistensa kasvatuskäymyksistä ja -tavoista. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen tarvetta jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella sekä yhdessä vanhempien ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa suunnitella lapselle toimiva ja tukeva toimintamalli. (Eurajoen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2009, 7.) Lapsen kannalta on parasta, että hoitajalla

ja vanhemmalla on yhteinen näkemys siitä, miten lapsen kasvua tuetaan. Hoitosuhteen alusta asti pyritään rakentamaan luottamuksellista suhdetta, josta yhteistyö ja kasvatuskumppanuus lähtevät kasvamaan. Jokaisesta lapsesta tehdään hoito- ja kasvatussuunnitelma keskustellen vanhempien kanssa heidän odotuksistaan ja toiveistaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa.

Vanhemmat ovat lastensa tärkeimpiä asiantuntijoita, ja heiltä saa arvokasta tietoa lapsen yksilöllisten kehitystarpeiden tiedostamiseen ja päivähoidon tehtävänä on myös tukea vanhemmuutta korostamalla heidän myönteisiä voimavarojaan. Päivähoidon henkilöstön tulee tarvittaessa tehdä yhteistyötä myös muiden lasten ja perheiden hyvinvoinnista vastaavien tahojen kanssa, mm. neuvolan, sosiaalitoimen lastensuojelun ja eri järjestöjen kanssa. (Keskinen, Virjonen 2004, 82–83.)

4 PERHEPÄIVÄHOITAJA – VARHAISKASVATUKSEN AMMATILAINEN

4.1 Koulutuksella ammatilliset tiedot ja taidot

Perhepäivähoidon juuret ovat lähempänä kotikasvatusta kuin ammatillista varhaiskasvatusta. Tämän vuoksi perhepäivähoito on joutunut ja joutuu vieläkin taistelemaan oman ammatillisen statuksen puolesta päiväkotihoidon rinnalla. Tätä taistelua on osittain vaikeuttanut yhteiskunnan vähäinen panostus perhepäivähoidon kehittämiseen. 1990-luvulla perhepäivähoitajan kasvatustehtävä nousi yhä enemmän esille ja kasvatus- ja ohjaustaidot tulivat tärkeiksi. Avioerojen, uusperheiden ja yksinhuoltajaperheiden määrä on lisääntynyt jatkuvasti ja sen myötä myös vanhemmuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa. Vanhempien taloudellisen ja lastensuojelullisen tuen tarve on lisääntynyt. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 31.)

Perhepäivähoitajalta vaaditaan varsin laajat ammatilliset taidot, hänen tulee tietää ja tuntea erilaiset varhaiskasvatukseen liittyvät palvelujärjestelmät ja tukitoimet ja pystyä ohjaamaan vanhempia tarpeen mukaan erilaisten palvelujärjestelmien piiriin. Hoitajalla tulee olla hyvät yhteistyötaidot pystyäkseen toimimaan yhteistyössä vanhempien ja muiden tahojen kanssa.

Perhepäivähoitajan kotona annettavassa perhepäivähoidossa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää kokopäiväistä lasta, omat alle kouluikäiset lapset huomioiden. Lisäksi ryhmään voidaan sijoittaa yksi osapäiväinen esiopetukseen tai perusopetukseen osallistuva lapsi. (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, 8§.) Toimintaympäristönä on tällöin perhepäivähoitajan oma koti. Hoitajan kodissa annettavan perhepäivähoidon etuina kunnissa nähdään yleensä kodinomainen hoito: lapselle tuttu paikka, päivän mittaan ja myös vuosien mittaan pysyvä, läheiseksi muodostuva hoitaja- lapsisuhde. Tällaisesta hoitopesästä on helppo ja turvallista lähteä laajentamaan reviiriä ja ihmissuhteita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 5, 20–21, 30; Opetushallitus 2010, 10.)

Perhepäivähoidon lapsiryhmissä on yleisesti eri-ikäisiä lapsia hoidossa. Kun eri-ikäiset lapset toimivat yhdessä, saa lapsi toisaalta vahvistusta taidoilleen ja toisaalta haastetta kehittää uusia taitoja. Perhepäivähoidon kasvatustoiminnalle onkin ominaista eri-ikäisten osallistuminen toimintaan samanaikaisesti, ja kasvatusta mukautetaan monipuolisesti lasten iän ja kehitystason mukaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 5, 30.) Eri-ikäisten lasten ja sisarusten sijoittuminen samaan ryhmään, pienempi infektioriski ja hektisen, virikkeellisen elämän keskellä rauhallinen hoitopaikka mainitaan kuntakeskusteluissa perhepäivähoidon vahvuuksina. Arkitoimintojen ja toimintaympäristön kodinomaisuuden lisäksi korostetaan vahvoja, läheisiä ihmissuhteita. Lapsiryhmän pienenä tuottaa kasvatukseen monia olennaisia piirteitä. Lapsen yksilöllinen huomioiminen on luontevaa, ja lapsen tavat tunnetaan hyvin. Pienessä vertaisryhmässä lapsi tulee hyvin kuulluksi. Pieni ryhmä tuottaa myös suunnitteluun joustavuutta. Lapsen ja perheen hyvä tuntemus lisää perhepäivähoitajan ymmärrystä lapsen kehitysolosuhteista. Perhepäivähoidossa lapsi kohdataankin yksilönä ja hoitopäivän käytäntöjä on pyritty sopeuttamaan lapsen tilanteeseen eikä päinvastoin. Lapsi oppii myös toimimaan ryhmän jäsenenä sekä omassa hoitoryhmässä että lähiympäristössä. Hoitoryhmään liittymistä tukee se, ettei pienessä ryhmässä ihmissuhteita ole suurta määrää. Lapset hyvin tuntevan perhepäivähoitajan läsnäolo ja tuki ovat myös suuri vahvuus ryhmätoiminnan taitoja opeteltaessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 5, 20–21, 30.)

Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteet on luotu 2001 ja tarkistettu 2006. Perhepäivähoitajan ammattitutkinto rakentuu näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta ja tutkinnon suorituksesta. Ammattitutkinnon perusteissa todetaan, että perhepäivähoitaja: "toimii yksilöllisesti lapsen kasvattajana päivän eri tilanteissa. Hän varmistaa lapsen emotionaalista ja fyysistä turvallisuutta kaikissa tilanteissa. Hän ohjaa lapsen kasvua leikin ja toiminnan avulla ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lisäksi hän huolehtii lapsen tarvitsemasta hoivasta ja huolenpidosta. Hän huolehtii monipuolisesta ravinnosta, lapsen tarvitsemasta levosta, liikunnasta ja säännöllisestä päivärytmistä. Perhepäivähoitaja tukee vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja auttaa tarvittaessa heitä erilaisten palvelujen piiriin." (Opetushallitus 2006, 46.)

Koulutuksessa tulee esille asioita, joita ei omia lapsia hoitaessa kohtaa sekä asioita, joita ei perhepäivähoitajan työssä aina tule ajatelleeksi. Kotiäitinä työskennellessä voi toteuttaa hyvinkin päivähoidon tasoista hoitoa, huolenpitoa ja kasvatusta. Omien lasten kautta saa lisää ymmärrystä lapsista ja hoitolasten vanhemmista. Kokemus omien lasten hoidosta ei ole suinkaan vähäarvoisempaa kuin perhepäivähoitajana toimiessa hankittu, mutta on muutamia seikkoja, jotka näitä erottavat, esimerkiksi erilaisten perheiden elämäntapojen kohtaaminen, eri-ikäisten ja eri perheistä tulevien lasten kohtaaminen sekä perhepäivähoitajan työhön kuuluvat yhteistyötehtävät ja muut ammatilliset velvoitteet. (Alho-Kivi & Keskinen 2002, 56.)

4.2 Ammatillisella arvostuksella hyvään ammatti-identiteettiin

Ammatti-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen tunnetta siitä, että kuuluu tiettyyn ammattiryhmään ja siihen kuuluminen on hänelle merkittävää. Vahvan ammatti-identiteetin omaavat hoitajat pohtivat aktiivisesti omaa työtään ja haluavat kehittyä siinä. Heille työ on haastavaa ja pienten tavoitteiden saavuttaminen on palkitsevaa. Oman ammatin arvostaminen ja tietoisuus siitä, että muutkin arvostavat sitä, on tärkeää. (Laurila 1994, 45.) Oma ammatti-identiteetti vahvistuu muun muassa koulutuksen avulla sekä vuorovaikutuksessa toisten hoitajien kanssa.

Perhepäivähoitajat tekevät työtään yksinään omissa kodeissaan, heillä ei ole työpäivän aikana juurikaan kontaktia työkavereihin. Osa hoitajista voi tavata toisia hoitajia satunnaisesti lasten kanssa puistoissa, toisilla hoitajilla ei ole tähän mahdollisuuksia kodin syrjäisen sijainnin takia. On erityisen tärkeää, että perhepäivähoitajat saisivat tavata säännöllisesti muita perhepäivähoitajia. Eurajoella on perhepäivähoitajat jaettu asuinalueiden mukaan viiteen tiimiin. He tapaavat toisiaan työpäivän päätteeksi illalla noin kerran kuukaudessa. Tiimillä tarkoitetaan pientä joukkoa ihmisiä, joilla on toisiaan täydentäviä taitoja sekä yhteinen päämäärä. Tiimin jäsenistä yksi on vuorollaan tiimivetäjä. Tiimin vetäjät ja perhepäivähoidonohjaaja tapaavat palaverissa muutamia kertoja toimintakaudessa sekä noin kerran kahdessa kuukaudessa kaikki perhepäivähoitajat ja perhepäivähoidonohjaaja tapaavat yhteispalaverissa tai koulutustilaisuudessa. Perhepäivähoitajat tiimeittäin kokoontuessaan saavat ennen kaikkea vertaistukea toisiltaan.

Tiimin toiminta on suunnitelmallista ja monipuolista, siitä hyötyvät niin lapset kuin aikuisetkin. Tiimitoiminta lasten kanssa sisältää yhteisiä metsäretkiä, jumppatuokioita ym. lapsille mieltuisaa ja kehittävää toimintaa. Tiimitoiminta tarjoaa lapsille hyvät mahdollisuudet harjoitella yhteistyötaitoja suuressa ryhmässä ja solmia uusia ystävyyssuhteita. (Halti 2010, 5.) Tiimityön kehittäminen tukee perhepäivähoitajien jaksamista, työn suunnittelua ja ammatti-identiteettiä. On hyvä oppia tunnistamaan ja puhumaan ääneen siitä, minkälaiset asiat tuovat työhön voimavaroja ja jaksamista sekä mitkä kuormittavat ja väsyttävät. (Työturvallisuus keskus 2001, 7–8; Mikkola & Nivalainen 2010, 44.)

Työniloa voivat vähentää itseään vähättelevät ajatukset ja pelko siitä, ettei ole tarpeeksi hyvä hoitaja. Kun ihminen opettelee ajattelemaan itsestään myönteisiä ajatuksia, hänen mielialansa kohenee ja työn tekoon tulee iloa. Monilla perhepäivähoitajilla on sellainen käsitys, että suuri yleisö ei arvosta heidän työtään. Tämä voi osittain johtua palkan pienyydestä. (Laurila 1994, 45, 60.)

Opinnäytetyötä aloittaessani ei ollut vielä tietoa, että perhepäivähoitajat pääsivät työaikalain alaisuuteen. Sainkin perehtyä minulle täysin uuteen ja ammatillisuuteni kannalta tärkeään ajankohtaiseen aiheeseen. Työaikalain säädöksiä alettiin soveltaa perhepäivähoitajiin toimintakauden alusta 1.8.2011 lukien. Perhepäivähoidossa käytetään jaksotyöaikaa. Perhepäivähoitajan säännöllinen täysi työaika on keskimäärin 40 tuntia viikossa. Työajan ei kuitenkaan tarvitse olla joka päivä enintään 8 tuntia tai joka viikko enintään 40 tuntia. Työaikalaki mahdollistaa päivittäisen ja viikoittaisen työajan jouston, kunhan perhepäivähoitajan työaika tasoittuu keskimäärin 40 tuntiin viikossa tasoittumisjakson aikana. Tasoittumisjakson pituus voi vaihdella kahdesta viikosta kuuteen kuukauteen, Eurajoella se on 13 viikkoa. Lain tavoitteena on ollut parantaa perhepäivähoitajien työaikasuojelua ja edistää heidän yhdenvertaista kohteluaan niin ammattiryhmän sisällä kuin yleisesti työmarkkinoilla. Tämä on mielestäni yksi merkittävä yhteiskunnallinen arvostuksen näyttö perhepäivähoidosta ja -hoitajista.

4.3 Perhepäivähoidon ohjaaja -ammatillisuuden tukija

Perhepäivähoito on toiminut kunnallisena noin 30 vuotta, joten perhepäivähoidon ohjaajien ammattikunta on vielä suhteellisen nuori. Ohjaajan tehtäviin kuuluvat vastuualue-

eensa hallinnolliset, taloudelliset, pedagogiset, suunnitteluun ja koulutukseen liittyvät tehtävät. Ohjaajan ei enää tarvitse pätevöittää hoitajaa työhönsä, vaan ammatillinen pätevyys syntyy perhepäivähoitajille perhepäivähoitajan ammattitutkinnon ja käytännön harjoittelun kautta. Ammatillisen osaamisen jatkuva kehittäminen kuuluu kuitenkin ohjaajan ydintehtäviin.

Perhepäivähoitajien ammattikunta ikääntyy ja eläköityy kiihtyvällä vauhdilla. Perhepäivähoidon turvaaminen tulevaisuuden hoitomuotona edellyttää jatkuvaa uuden, motivoituneen ja osaavan henkilöstön rekrytoimista. Omassa kodissaan työskentelevien perhepäivähoitajien saatavuus on ollut viime vuosina suuri haaste monissa kunnissa. Suomalainen yhteiskunta ja varhaiskasvatus tarvitsevat perhepäivähoitajia kasvatustalouden osajiksi. (Opetushallitus 2010, 8, 30.)

Perhepäivähoidon olosuhteet ja tehtävät ovat kaiken aikaa muuttuneet sekä kuntien erilaiset taloudelliset ja hallinnolliset olosuhteet ovat antaneet käytännön totutukselle hyvinkin erilaiset kehykset. Perhepäivähoidon ohjaajan tehtävänä on ennen kaikkea huolehtia lapsen edun toteutumisesta perhepäivähoidossa sekä arvioida, mikä on lapselle kasvatuksellisesti paras hoitoryhmä ottaen huomioon vanhempien toiveet. Tarkoituksena on tukea lapsen omaa kasvua sekä lapsen perhettä kasvatustehtävässä. Perhepäivähoidon ohjaaja on itse toteuttamassa kasvatustyötä vain välillisesti. Varsinaisen kasvatustyön tekevät vanhemmat ja perhepäivähoitajat, joiden työskentelyä ohjaaja valvoo ja ohjaa. Lapsia sijoittaessa ohjaaja joutuu käyttämään valtaa, jolla on seurauksia perheiden elintason ja jokapäiväiseen elämään. (Kivioja ym. 1991, 42–44, Laurila 1994, 52.)

Ohjaajan tehtävistä voimakkaimmin nousevat esille seuraavat alueet: pedagoginen johtaminen, joka on perhepäivähoitajien ammatillisuuden vahvistaminen ja hoitajien aktiivointi ja sitouttaminen tavoitteellisuuteen. Esimiehenä oleminen, joka on organisaation rakentamista ja kehittämistä, hoitajien ohjaamista ja tukemista, koulutuksen suunnittelua ja toteutusta. Ohjaajan yhteistyötehtäviä ovat hoitajien, vanhempien ja muiden yhteistyö tahojen kanssa tapahtuva toiminta, koordinointi sekä käytännön toteutus. Ohjaaja vastaa asiakaspalvelusta ja antaa tietoa perhepäivähoidosta, ohjaten kysyjää tarvittaessa sosiaali- tai perusturvatoimen muihin palveluihin. (Kivioja ym. 1991, 44.)

5 TYÖPROSESSIN TOTEUTUS

Ensimmäinen suunnittelutapaaminen perhepäivähoidon ohjaajan kanssa oli helmikuussa 2011. Sain häneltä monenlaista materiaalia ja kirjavinkkejä, jotka lisäsivät innostustani aloittaa opinnäytetyöni. Sähköpostin avulla viestittelimme aina tarpeen tullen. Huhtikuussa 2011 olin Eurajoen perhepäivähoitajien palaverissa kertomassa itsestäni ja opinnäytetyön suunnitelmasta sekä kuuntelemassa perhepäivähoitajien sen hetkisiä ajatuksia. Tässä tilaisuudessa kannustin heitä erityisesti pohtimaan omaa ammatillisuuttaan sekä miettimään miten tärkeitä he ovat hoitolapsilleen ja heidän vanhemmilleen.

Eurajoella perhepäivähoitajat on jaettu viiteen tiimiin ja elokuussa 2011 tiimit saivat pienimuotoisen kyselylomakkeen (liite 2), jonka toivoin olevan keskustelua herättävää, yhteistä pohdiskelua tiimeissä perhepäivähoitajan työn iloista, haasteista sekä perhepäivähoidon kehittämisestä. Toivoin heiltä myös ajatuksen virtaa, runosuonen sykettä, lapsilta opittua, taidetta, vinkkejä toisillemme. Kyselylomakkeen tarkoituksena ei ollut saada tilasto - tai tutkimustuloksia, vaan kannustus pohtimaan jokaisen omaa ammatillisuuttaan. Marraskuuhun mennessä neljä tiimiä viidestä olivat keskustelleet tiimipalaveriissaan kyselylomakkeen kysymyksistä. Tiimit vastasivat kysymykseen perhepäivähoitajien arvojärjestyksestä: 1. ja 2. sijalla olivat oma arvostus työtä kohtaan ja lasten tyytyväisyys. Työniloa he kokivat saavansa lasten onnistumisista, lasten halauksista ja luottamuksesta sekä he mainitsivat tärkeiksi myös vanhempien kiitokset ja tiimitoiminnan. Heiltä saadut vastaukset vahvistivat minun omaa käsitystäni siitä mikä on heille tärkeintä työssään ja mitä on hyvä painottaa vihkosessa. Ajatuksen virtaa, runoja tai vinkkejä en hoitajilta saanut, mutta sain muutamia lasten piirustuksia, jotka tallensin Innostu ja onnistu -vihkoseen.

Kyselylomakkeen vastauksista tarkentui myös, että Eurajoen kunnan perhepäivähoitajat ovat iältään 25–60-vuotiaita lastentarhanopettajasta pian valmistuviin perhepäivähoitajiin sekä joukossa on muutamia, joilla ei vielä ole alan koulutusta. Perhepäivähoitajana he ovat työskennelleet muutamasta kuukaudesta 35 vuoteen. Vastauksista näkyi hyvin selvästi miten eri vaiheissa perhepäivähoitajat ovat ”työurallaan”. Toisilla on pitkä työkokemus perhepäivähoitajana, ja he ovat nähneet sen miten päivähoito on vuosikym-

menten aikana muuttunut. Toisilla perhepäivähoitajilla taas on hyvin tuoreessa muistissaan perhepäivähoitajan opinnot ja omien biologisten lasten hoito. Uskon, että heistä jokainen haluaa kuulla aika-ajoin miten tärkeää työtä he tekevät ja miten heidän työssään jaksamistaan tuetaan.

Tammikuussa suureksi ilokseni sain tarjouksen tehdä 8 kuukautta perhepäivähoidon ohjaajan viransijaisuutta Eurajoella. Vakinainen perhepäivähoidon ohjaaja siirtyi tekemään päivähoidon johtajan viransijaisuutta. Uskon, että opinnäytetyöni ja työhistoriani ansiosta sain tämän sijaisuuden. Helmikuun alusta asti olen saanut läheltä seurata perhepäivähoitajien ammatillisuutta, tukea ja ohjata heitä työssään sekä yhdessä tehdä hoito- ja kasvatussopimuksia. Perhepäivähoitajien esimiehenä olen tavannut perhepäivähoitajia palaverien merkeissä jo useamman kerran, ja näissä palavereissa olen halunnut tuoda esille aiheita mitä on tarkoitus laittaa Innostu ja onnistu -vihkoseen. Vihkosen luonnosteluvaiheessa ja raporttiosuutta työstäessäni apuna ja tukena on ollut muutamia perhepäivähoitajia, opiskelutovereitani ja perhepäivähoidon ohjaaja- päivähoidon johtaja. Heiltä olen saanut kehittämisohjeita ja tietoa mitä tunteita vihkonen herätti sekä mitä he pitivät tärkeänä.

Innostu ja onnistu -vihkonen jaettiin kaikille perhepäivähoitajille heidän kevätpalaverissaan 28.3.2012. Esittelin opinnäytetyöni, myös raporttiosuuden painottaen sitä, että he muistaisivat työssään joka hetki olevansa varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Kävimme vihkosta läpi sivu sivulta alleviivaten ja merkiten kohtia, joita toivoin heidän erityisesti pohtivan. Toivon, että jokaisen oma vihkonen tuntuu tutummalta omien merkintöjen myötä. Heti seuraavana aamuna sain palautetta vihkosesta ja opinnäytetyöni esittelystä lähihoitajalta, joka on työskennellyt muutaman kuukauden määräaikaisena perhepäivähoitajana: *”Tämän hetkinen tunne on, että tästä voisi tulla ammatti minulle pidemmäksi aikaa.”* Varsinaista palautetta perhepäivähoitajilta en ehdi saamaan tähän opinnäytetyöni raporttiin, mutta palaamme perhepäivähoitajien kanssa Innostu ja onnistu -vihkosen pariin seuraavassa tapaamisessamme kesäkuussa. Tarkoitus on, että tulevaisuudessa vihkonen on perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidon ohjaajan työväline, esimerkiksi kehityskeskustelun alustuksena ja apuna.

6 POHDINTA

Päivähoito on muutosten keskellä. Lapsia on yhä enemmän ja nuorempana päivähoidossa, vuoro- ja varahoidot tuovat oman lisänsä haasteisiin. Hoito ja kasvatus ovat kehityksessä kohti suurempaa joustavuutta ja lapsikeskeisyyttä. Varhaiskasvatuksen yksi keskeinen haaste on lapsen kasvun ja oppimisen mieltäminen lapsilähtöisinä ja kasvuympäristöön liittyvinä ilmiöinä, toiminnan suunnittelun sekä ammatillisuuden perustana perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.

Päiväkotihoidon ja perhepäivähoidon paremmuudesta keskustelemisen sijaan olisi siirryttävä kehittämään kumpaakin päivähoitomuotoa niiden omilla ehdoilla, niiden omat resurssit huomioiden. Vanhemmat tarvitsevat nyt ja tulevaisuudessa päivähoitopalveluja lapsilleen, joten vanhempien toiveet tulee ottaa yhä voimakkaammin huomioon päivähoidon kehittämistyössä. Vanhemmilla on oikeus vaatia laadukasta hoitoa lapsilleen ja laatua on se, että lapset saavat sellaisen hoitomuodon, jota vanhemmat haluavat. Tästä syystä uskon, että perhepäivähoito säilyy ja kehittyy ajan mukana. Perhepäivähoidon on panostettava yhä enemmän kasvatustyön sisältöön, samalla on muistettava, ettei kodinomaisuudesta perhepäivähoidossa saa tinkiä. (Kivioja ym. 1991, 90.)

Perhepäivähoito on Suomessa määrällisesti vähäisempää kuin päiväkotihoito, siksi ehkä varhaiskasvatuksen tutkimuksetkin ovat lähinnä päiväkoteja koskevia. Viime vuosien yhteiskunnallinen panostus on kuitenkin lisännyt kiinnostusta perhepäivähoitoa kohtaan ja perhepäivähoidosta löytyy joitakin opinnäytetöitä ja tutkimuksia sekä muutamia mielenkiintoisia kehittämishankkeita. Aiemmin mainitsemani Perhonen -perhepäivähoidon henkilöstön osaamisen koulutus- ja kehittämiskumppanuus -hankeen, lisäksi Satakunnassa ja Pirkanmaalla on toteutettu Pirtsakka -kehittämishanke (2006–2007). Pirtsakka -hankkeen tarkoituksena oli perhepäivähoidon roolin selkeyttäminen ja sen omien vahvuuksien ja erityispiirteiden vahvistaminen kuntien päivähoiton tehtäväalueella ja keskeisenä osana varhaiskasvatuspalveluiden kokonaisuutta. Perhepäivähoidon ohjauksen kehittäminen oli myös keskeinen työalue perhepäivähoidon laadun ja saatavuuden vahvistamisessa sekä kunnan päivähoitopalveluiden kokonaisuuden kehittämisessä. Perhe-

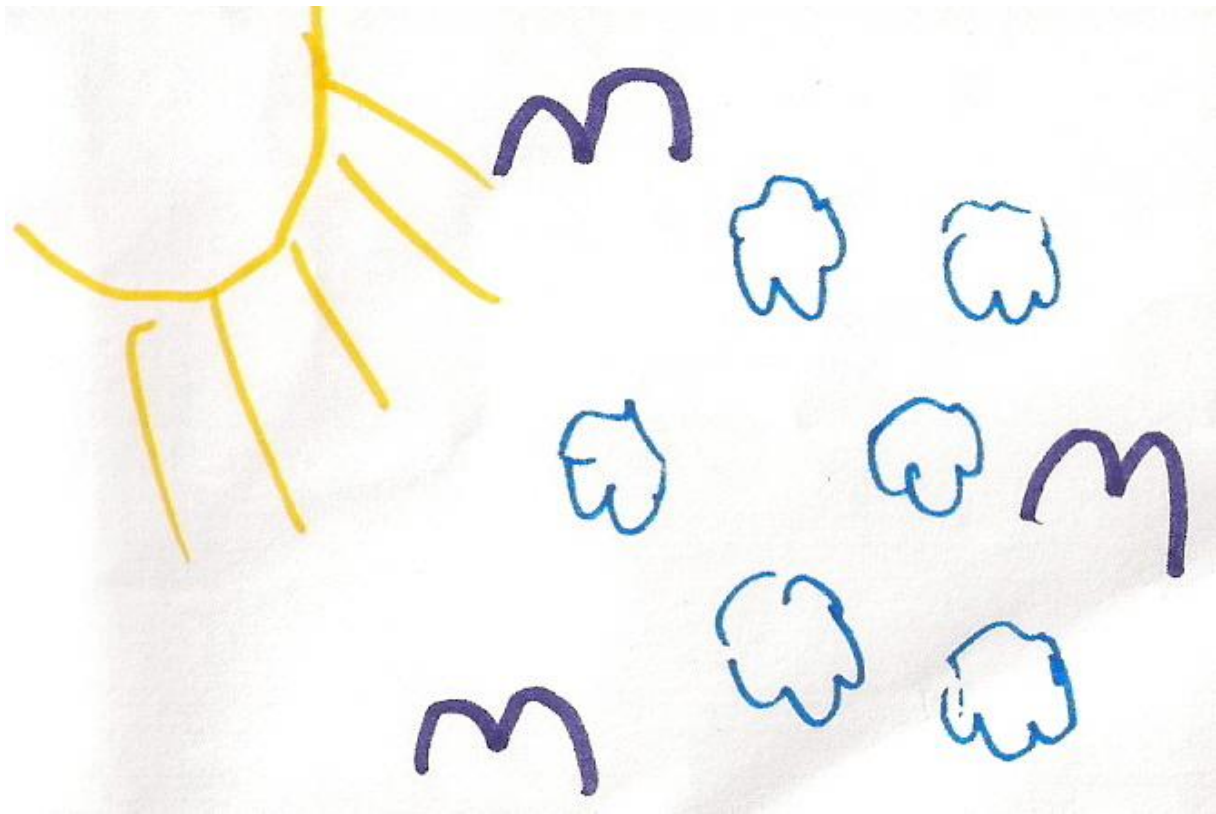
päivähoidon ohjauksen toimivuus on myös perhepäivähoitajien työolosuhteiden kannalta merkittävä tekijä. (Jokela, Junno, Kokkonen & Koskinen 2007.)

Perhepäivähoidossa laki säätää, kunta päättää, ohjaaja järjestää ja hoitaja toteuttaa, kaiken perustuesssa hyvään tiedonkulkuun ja yhteistyöhön vanhempien kanssa (Kivioja ym 1991, 71.) Hyvä suunnittelu on tuki kasvatustyölle. Se motivoi työtä, suuntaa toimintaa ja antaa toiminnalle ja tekemiselle iloa ja vapautta. Mielekäs suunnittelu, joustava toteutus ja herkkyys lapsen tarpeiden havainnoimiseen luovat perustan tietoiselle ja tavoitteelliselle kasvatustoiminnalle. Hyvä perhepäivähoito on iloista, tyytyväistä, reipasta ja aktiivista toimintaa. Välillä se on rauhallista, rentoutunutta ja hiljaista oleskelua. (Kivioja ym. 1991, 34–36.)

LÄHTEET

- Alho-Kivi, Hanna & Keskinen, Soili (toim.) 2002. Kodissa vaan ei kotona. Vammala. Tammi.
- Eurajoen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2009.
- Halti, Maria 2010. Perhepäivähoidon opetusvideo. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Perhonen-hanke.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää. Edufin.
- Jokela, Hanna; Junno, Seija; Kokkonen, Sirpa; Koskinen, Eeva 2007. Perhepäivähoito, Luomua ja Luksusta. Pirtsakka -kehittämishankkeen loppuraportti. www.verve.fi/Link.aspx?id=1020449. Viitattu 14.4.2012
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki. Kirjapaja.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki. Yliopistopaino.
- Keskinen, Soili; Virjonen, Heli 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki. Tammi.
- Kivioja, Ulla; Koskenrouta, Pirjo & Valpola, Marja-Liisa 1991. Perhepäivähoidon perusteet ja käytäntö. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Lastentarhanopettajaliitto 2005. Lastentarhanopettaja- varhaiskasvatuksen asiantuntija ja ammattilainen. <http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAISUT/ESITTEET/OSAAJAESITESUOMI.PDF>. Viitattu 23.11.2011
- Laurila, Anja 1994. Perhepäivähoidon ihmissuhteet. KTV-TSL- opintokeskus
- Lindqvist, Martti 2006. Auttajan varjo pahuuden ja haavoittuvuuden ongelma ihmistyön etiikassa. Helsinki. Otava
- Miettinen, Seija; Miettinen, Merja; Nousiainen, Inkeri & Kuokkanen, Liisa 2000. Itsensä johtaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. WSOY
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2010. Tiimille hyvä päivä tänään. Saarijärvi. Peda-tieto Oy.

- Nivalainen, Kirsi 2007. Kehittyvä perhepäivähoito. Hyvinkää. Edufin Oy.
- Opetushallitus 2010. Ammattina perhepäivähoitaja. Perhonen - hankejulkaisu.
- Opetushallitus 2006. Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteet.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007:5. Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia. Helsinki. Yliopistopaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2004:17. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Stakes -Sosiaali- ja terveysalantutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Oppaita 56. Helsinki.
- Työturvallisuuskeskus. 2001 Päivähoidon työsuojelu- ja kehittämisopas. Helsinki. Otavan kirjapaino Oy.

INNOSTU JA ONNISTU

PERHEPÄIVÄHOITAJA
-VARHAISKASVATUKSEN
AMMATTILAINEN

LUKIJALLE

Kädessäsi on Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin toimipaikan sosionomiopintojeni opinnäytetyö. Tämä vihkonen on tehty Eurajoen kunnan perhepäivähoidon ohjaajalle ja perhepäivähoitajille. Opinnäytetyöni tarkoitus on, että sinä perhepäivähoitaja -varhaiskasvatuksen ammattilainen arvostaisit omaa työtäsi - INNOSTUISIT JA ONNISTUISIT- sekä voisit aika ajoin palata vihkosen äärelle pohdimaan omaa ammatillisuuttasi ja sitä miten tärkeä olet hoitolapsillesi.

INNOSTU JA ONNISTU - Varhaiskasvatuksen ammattilainen - vihkonen liitetään osaksi Eurajoen perhepäivähoitajien perehdytyskansiota.

Toivon, että tämä vihkonen saa sinut muistelemaan niitä hyviä, hauskoja ja helliä hoitohetkiä lasten parissa ja jaksat jatkossakin olla lempeä, kodinomaisia arvoja rakastava ja lämmintä syliä tarjoava varhaiskasvatuksen ammattilainen.

Tuija Vesterbacka

kevät 2012

LUKIJALLE	26
1 LAPSUUS ON AINUTKERTAINEN JA AINUTLAATUINEN ELÄMÄNVAIHE ..	28
2 AMMATILLISUUS.....	5
2.1 Persoonallinen perhepäivähoitaja	5
2.2 Hoivaa, kasvatusta ja opetusta	6
2.3 Välittävä, lämmin – herkkyydestä voimaa.....	7
2.4 Vuorovaikutusosaamista voi opetella ja kehittää	8
2.5 Hyvään lapsuuteen tarvitaan läheisiä ihmissuhteita ja huolehtivia aikuisia	9
3 LAPSILÄHTÖISYYS	10
3.1 Aikuinen hyväksy minut, niin minäkin opin hyväksymään itseni sellaisena kuin olen.	10
3.2 Mitä lapset odottavat aikuisilta?	11
4 TYÖSSÄ JAKSAMINEN	12
4.1 Työviihtyvyys.....	12
4.2 Tiimityö.....	13
4.3 Kiitos ja myönteinen palaute ovat työilon lähteitä	14
4.4 Perhepäivähoidon ohjaaja	15
LAPSENI PÄIVÄHOITOTÄDILLE	16
KIRJAVINKKEJÄ.....	17
LÄHTEET.....	18

1 LAPSUUS ON AINUTKERTAINEN JA AINUTLAATUINEN ELÄMÄNVAIHE

Päivähoidossa olevien lasten määrä ja hoidossa oloaika ovat kasvaneet. Osa lapsista saattaa viettää jopa monta tuhatta tuntia elämästään päivähoidossa ennen kouluikää. Tutkimusten mukaan opimme elämämme ensimmäisten viiden vuoden aikana enemmän kuin minään muuna ajaltaan vastaavana jaksena elämämme aikana. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007.12.) Lapsuudesta saadut kokemukset seuraavat lapsen mukana koko elämän.

Perhepäivähoitajan työn kokonaisvaltaisuus muodostuu siitä, että hän omassa kodissaan työskennellessään on lapsen kanssa kaikissa päivän tilanteissa hoitopäivän alusta loppuun. Perhepäivähoitajalle muodostuukin ehjä kuva lapsen kokonaistilanteesta ja he pystyvät havainnoimaan lapsen kehitysvaihetta, temperamenttia ja persoonallisuutta. Vuorovaikutus lapsen kanssa muodostuu näin monipuoliseksi ja läheiseksi. Perhepäivähoidossa lapsen kiintymyssuhteen rakentumiselle on hyvät mahdollisuudet. Kasvattajana toiminta painottuu lapsen havainnoinnissa, kuuntelemissa ja jatkuvaa tutustumista lapsen elämään kokonaisuudessaan. (Alho-Kivi, Keskinen 2002,45; Hujala ym 2007, 56.)

-TÄMÄ SE ON ELÄMÄÄ VASTA,
HUOKAISI ETANA
JA HAUKKASI MANSIKASTA-
(LORUPUSSI)

2 AMMATILLISUUS

2.1 Persoonallinen perhepäivähoitaja

Perhepäivähoitajaksi soveltuvat hyvin erilaiset ihmiset, kukin tekee työtään omalla persoonallisella tavallaan. Perhepäivähoitajaksi hakeutuvien ehdottomia edellytyksiä on kuitenkin mm. empaattisuus, lapsimyönteisyys, yhteistyökykyä ja kommunikaatiotaitoja sekä fyysistä toimintakykyä, lisäksi tarpeellisia on joustavuus, organisointikyky, vastuuntunto, huumorintaju, luovuus ja pitkäjänteisyys. (Alho-Kivi, Keskinen 2002,49.)

Oman osansa perhepäivähoitajan ammatin vaatimuksissa muodostavat hoitajan koti, asuinpaikka ja perhe. Kodin tulee olla soveltuva hoitotyöhön mm. siisteys, tilojen turvallisuus ja kotia tulee voida käyttää lasten toimintaan riittävästi. Asuinpaikan tulee vastata päivähoidon tarvetta, ympäristön tulee olla soveltuva ja turvallinen. Perheen tulee suhtautua päivähoitolapsiin ja koko työhön myönteisesti. Kasvattajana perhepäivähoitajan tulee kyetä vastaamaan erilaisten perheiden toiveisiin ja tarpeisiin. Kasvatustietoisuuden kehittyminen on edellytys ammatissa toimimiselle. Perhepäivähoitajan tulee osata ilmaista itseään selkeästi sekä kohdata erilaisia aikuisia työssään. Yhteistyötä tarvitaan sekä hoitajan ja ohjaajan, hoitajan ja vanhempien, että hoitajien keskinäisen yhteyden toimivuuden takaamiseksi. Yhteistyö vanhempien kanssa muodostuu läheiseksi ja usein perhepäivähoitaja on myös perheen uskottu kasvatusta-, työ- tai perhehuolien kohdatessa. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 49- 50.)

Perhepäivähoitajaksi hakeutuvat ja haetaan lapsimyönteisiä, kasvatuksesta kiinnostuneita, hoivaan suuntautuneita, tasapainoisia ja vakaassa elämäntilanteessa eläviä henkilöitä. On tärkeää oppia ymmärtämään ja arvostamaan erilaisia perhekulttuureita ja näkemään yhteiskunnan muutosten vaikutus arkielämään. Suomessa on perinteisesti arvostettu ahkeruutta ja yritteliäisyyttä, moni kasvattaja vaalii näitä arvoja työssään. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 57.)

2.2 Hoivaa, kasvatusta ja opetusta

Työssä tarvitaan varhaiskasvun tukemisen, lapsen hoidon ja huolenpidon tietoa, kulttuurituntemusta sekä kasvatuksen ja hoitoon liittyvän palvelujärjestelmän ja tukitoimien tuntemusta. Perhepäivähoitaja toimii yksilöllisesti lapsen kasvattajana päivän eri tilanteissa sekä varmistaa lapsen fyysisen ja emotionaalisen turvallisuuden. Perhepäivähoitaja tukee lapsen kehitystä monipuolisesti päivähoidon kasvatustavoitteiden mukaisesti kodin kasvatusta tukien. Hän ohjaa lapsen kehitystä leikin ja toiminnan avulla lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Perhepäivähoitaja huolehtii lapsen tarvitsemasta hoivasta ja huolenpidosta, huolehtii monipuolisesta ravinnosta, lapsen tarvitsemasta levosta, liikunnasta ja säännöllisestä päivärytmistä. Perhepäivähoitaja tukee vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja auttaa heitä tarvittaessa hoidon ja kasvatuksen palvelujen piiriin. Hänellä tulee olla hyvät yhteistyötaidot toimissaan yhteistyössä vanhempien ja muiden tahojen kanssa. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 27-28,40.)

Perhepäivähoitajan ammattitaitoa Liisa Heinämäki kuvaa kirjassa Kodissa vaan ei kotonan seuraavasti: "Tutkinnon suorittaja toimii aloitteellisesti ja aktiivisesti yhteistyössä erilaisten ja eri elämäntilanteissa olevien perheiden ja vanhempien sekä taustayhteisönsä kanssa. Hän osaa suunnitella ja järjestää hoitopaikan tilat turvallisiksi ja toimiviksi sekä toiminnan monipuoliseksi. Hän huolehtii lasten säännöllisestä ja asianmukaisesta päivärytmistä, levosta, liikunnasta, hygieniasta, vaatetuksesta ja ruokailusta. Hän tunnistaa lasten tavallisimmat sairaudet ja pystyy ensihoitamaan sairastunutta lasta. Hän edistää lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä ja tukee kodin kasvatustyötä. Hän ohjaa lasta yhteistoimintaan ja vuorovaikutukseen ja tukee tämän minäkuvan kehittymistä. Hän pystyy havaitsemaan yleisimmät kehityspoikkeamat ja tuntee niiden kuntoutuksen pääpiirteet. Työssään hän noudattaa päivähoitoa ohjaavia lakeja, asetuksia ja määräyksiä. Työskentelee taloudellisesti, tavoitteellisesti ja vastuullisesti. Hän viestii selkeästi ja hallitsee tekstinkäsittelyn, sähköpostin ja internetin käytön." (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 53-54.)

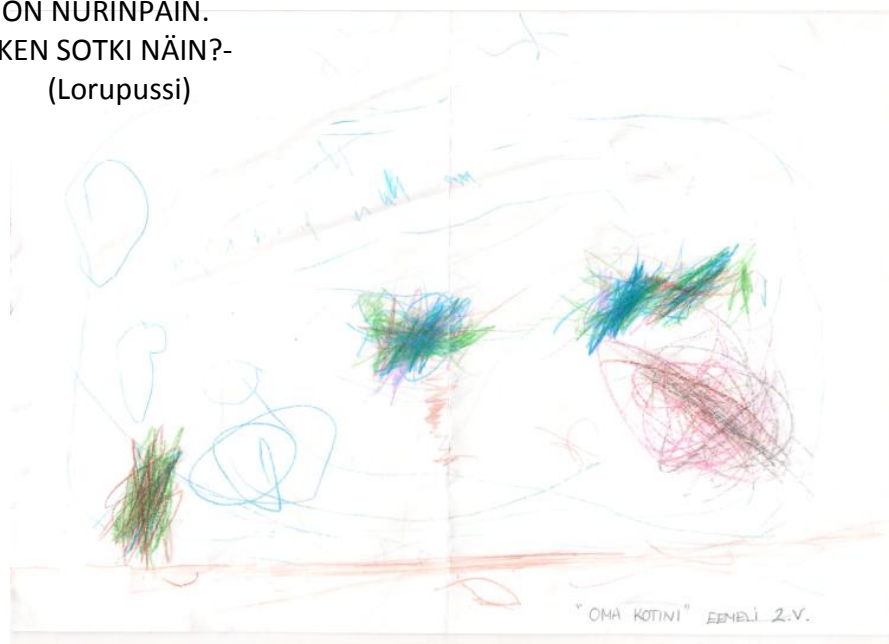
2.3 Välittävä, lämmin – herkkyydestä voimaa

Tunteiden jakaminen ja osittaminen ovat tärkeää varhaiskasvatuksen ammattilaisen ammattitaitoa.

Hyvä suunnittelu on tuki päivittäiseen kasvatustyöhön. Se motivoi, suuntaa toimintaa ja antaa toiminnalle ja tekemiselle iloa ja vapautta. Mielekäs suunnittelu, joustava toteutus ja herkkyys lapsen tarpeiden havainnoimiseen luovat perustan tietoiselle ja tavoitteelliselle kasvatustoiminnalle. (Kivioja, Koskenrouta & Valpolaj 1991, 34.)

Hoitajan iloinen, elinvoimainen ja leikkimielinen lähestymistapa houkuttelee lapsisakin esiin elämäniloa sekä saa heidät keskittymään tekemisiinsä. Hoitajan on myös kehitettävä itsessään kykyä iloita siitä, että saa osallistua lapsen elämään kasvuprosessin tukijana. Sensitiivinen (herkkyys tuntea –herkkätunteinen) hoitaja kunnioittaa ja arvostaa lasta, on lämmin ja osoittaa kiintymystä, rohkaisee ja kehuu sekä tunnistaa lapsen huolenaiheet. (Kalliala 2008, 30,78.)

-SIKIN SOKIN SUKKASET,
LAKKI SEKÄ RUKKASET,
TAKKIKIN ON NURINPÄIN.
KUKA KAIKEN SOTKI NÄIN?-
(Lorupussi)

2.4 Vuorovaikutusosaamista voi opetella ja kehittää

Yhteiskunnan ja päivähoidon muuttuminen vaatii perhepäivähoitajalta jatkuvaa itsensä kehittämistä ja kouluttautumista. Nykypäivänä ei enää riitä, että on kerran opiskellut ammattiinsa ja saanut muodollisen pätevyyden ammatin harjoittamiseen. Elinikäinen oppiminen, uudelleen- ja täydennyskoulutusta tarvitaan sekä ammatillista joustavuutta ja uusiutumista.

Vaitiolovelvollisuuden sisäistäminen, omien tunteiden ammatillinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot ovat tärkeimpiä työkaluja.

Vuorovaikutusosaamista voi opetella ja kehittää, tietoisesti havainnoimalla, arvioimalla ja ohjaamalla omaa vuorovaikutustaan. Aika ajoin on hyvä pysähtyä pohtimaan omaa ammatillisuuttaan – kuvaa itsestään, omista taidoistaan, vahvuuksistaan ja kehittämistarpeistaan ammatinharjoittajana, havainnoida miten itse käyttäydyn erilaisissa arjen tilanteissa. Pohdinta on jopa välttämätöntä, jotta osaisimme eläytyä siihen miten me varhaiskasvatuksen ammattilaiset kohtaamme lapsen vuorovaikutusyritykset. Ymmärsimmekö, huomasimmeko vai sivuutimmeko ne? Kuulemmeko ja kunnioitamme lapsen aloitteita? Kohtaammeko lapsen aloitteet iloisesti, hellästi ja huolehtien vai rutiininomaisesti?

Perhepäivähoitajan herkkyys ja ymmärrys hoitolasten vanhempien toiveita kohtaan heijastuu hoitajan ja hoitolasten välisessä vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksen tulee olla aitoa ja rakentavaa. Lapsella on oikeus tulla rakastetuksi, kunnioitetuksi ja arvostetuksi omana itsenään. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 98,137.)

2.5 Hyvään lapsuuteen tarvitaan läheisiä ihmissuhteita ja huolehtivia aikuisia

Kasvatuksen avainsana on yhteistyö- lapsen elämässä vaikuttavien ja lapselle tärkeiden ihmisten kesken. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä on tärkeää saada vanhemmat mukaan kasvatuksen suunnitteluun, lähtökohtana tulisi aina olla avoimuus ja tasapuolisuus. Vanhempien asiantuntijuutta oman lapsen hoidossa ja kasvatuksessa tulee aina kunnioittaa. Vanhempien kohtaaminen arvostavasti ei onnistu ilman hoitajan palveluhenkisyttä, halua kuunnella, tukea, ohjata ja neuvoa. On muistettava, että vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa hoitopaikan ja hoitopäivän asioihin. On tärkeää tietää mitä toinen osapuoli ajattelee, toivoo ja odottaa. Yhteistyö tulisi nähdä voimavarana, joka on hedelmällistä hoitajalle, vanhemmille ja ennen kaikkea lapselle. (Hujala ym, 2007,28; Alho-Kivi, Keskinen 2002, 138-139; Järvinen,Laine,Hellman-Suominen2009, 164.)

Lapsen laadukkaaseen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa se, missä määrin lapsen kasvatuksesta huolehtivat aikuiset kokevat kasvatuksen yhteistyöprosessina. Todellista ammattitaitoa osoittaa, jos hoitajalla on kykyä ottaa vanhemmat mukaan kasvatustietoon ja tukea perheen myönteisiä voimavaroja. Varhaiskasvatustiedon ja ammattikokemuksen perusteella hoitaja pystyy suhteuttamaan yksittäistä lasta koskevat havaintonsa tämän ikätovereihin. Havaintojen välittäminen lapsen vanhemmille on tärkeää kasvatustehtävää ja kasvattajana kasvamistaan ajatellen. (Hujala ym 2007,24,70,71.)

3 LAPSILÄHTÖISYYS

3.1 Aikuinen hyväksy minut, niin minäkin opin hyväksymään itseni sellaisena kuin olen.

Lasten kehityksen yksilöllisyys tulee hyväksyä. Varhaiskasvatuksessa yksi keskeinen arvo on suunnittelussa erilaisuuden hyväksyminen. Lapsikohtainen suunnittelu lähtee lasten erilaisuuden hyväksymisestä ja suunnitelmien tekemisestä lapsia varten, ei hoitajaa tai toimintoja varten. Lapsia ei sopeuteta ja motivoida suunnitelmiin vaan suunnitelmat sopeutetaan lapsiin. Kaikki lapset ovat erityislapsia ja he tarvitsevat enemmän tai vähemmän, useammin tai harvemmin erityiskohtelua ja huomioita. Jokaisella lapsella on oikeus yksilölliseen kehitykseen ja kasvuun, jokaisella kasvattajalla on velvollisuus toimia lapsen edunmukaisesti. (Hujala ym 2007, 63,65.)

Hyvä ilmapiiri edistää lapsen oppimista, kasvamista ja kehittymistä. Turvallisessa ilmapiirissä lapsi saa olla ryhmässä oma itsensä, kokeilla asioita, joita hän on juuri oppimassa. Lapsen ei tarvitse pelätä nöyryytystä, vähättelyä tai pilkkaa. Oppimisympäristön tulisi olla avoin iloinen, rohkaiseva ja kiireetön. Ilmapiiriin luomisessa hoitajalla on suuri vastuu, siihen vaikuttaa ensisijaisesti hoitajan oma persoona ja suhtautuminen lapsiin. Kasvatustilanteissa hoitajan tulisi erottaa lapsen persoona ja käyttäytyminen. Lasten kaikkea käyttäytymistä ei tarvitse hyväksyä, mutta lapsi persoonana tulee aina hyväksyä. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 143-144.)

Lapsen oppimisessa on myös hyvin tärkeää, että aikuisella on kyky havaita, milloin lapsi kokee tarvitsevänsä tukea sekä vähentää tukea lapsen edistyessä = oppimisen oikea-aikainen tukeminen. Lapsella on tarve saada tietää ja etsiä selityksiä saamilleen kokemuksilleen. Aikuisen tehtävänä on antaa lapsille erilaisia kokemuksia, asioita sekä seurata heidän mielenkiinnon kohteitaan, joiden avulla oppimista ohjataan (Hujala ym 2007, 57-58, 62).

3.2 Mitä lapset odottavat aikuisilta?

Lyhyesti sanottuna lapset odottavat aikuisilta, että aikuiset leikkivät heidän kanssaan, auttavat ristiriitatilanteissa, näkevät lasten hyvät teot ja ovat vastassa, kun lapset lähestyvät heitä.

Perhepäivähoitajan tehtävässä on erittäin tärkeää tuntea hoitolapsensa. Lapsen tunteminen luo turvallisuutta, antaa tilaa lapselle kehittyä ja kasvaa omaksi persoonaksi. Lapsen tunteminen ja erilaisten tarpeiden tavoittaminen edellyttää lapsen kanssa toimimista, lapsen kuuntelua ja arvostamista. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 136.)

Lapsi on aktiivinen osallistuja toimintaympäristössään, lapsi itse vuorovaikutussuhteiden kautta muokkaa ja rakentaa lähiympäristönsä toimintaa omilla ajatuksilla, valinnoillaan ja toiminnoillaan (Hujala ym 2007,22).

Aikuisten tarjoaman hyvän oppimisympäristön tulisi vastata lasten kehityksellistä tasoa ja antaa haasteita kehityksen eteenpäin viemiseksi. Ympäristön tulee herättää lasten mielenkiinto uusien asioiden tutkimiseen ja ongelmien ratkaisemiseen, omaehtoiseen pohtimiseen. Se rikastuttaa lapsen mielikuvitusta tarjoten erilaisia elämyksiä, jännittäviä seikkailuja ja löytöretkiä (Hujala 2007,94,95.) Lapsen oppiminen perustuu toiminnallisuuden, elämyksellisyyden ja leikin ympärille. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa leikki on lapsen omaehtoisin oppimisen luontaisin toimintamuoto. Leikki toimintojen kautta lapsi tutkii, kokeilee ja jäsentää omaa maailmankuvaansa. (Hujala 2007, 60.) Aikuisten tulee antaa tilaa ja kiireetöntä aikaa leikeille.

Perhepäivähoitajan oma perhe on osa hoitopaikan sosiaalista ympäristöä. Hoitajan puoliso ja omat lapset osallistuvat läsnäolollaan lasten hoitoon ja kasvatukseen mm. käyttäytymisen malleina. (Opetushallitus 2010,12.)

4 TYÖSSÄ JAKSAMINEN

4.1 Työviihtyvyys

Työviihtyvyyteen vaikuttavat monet tekijät; – miten mielekäs työ on, onko työ monipuolista vaihtelevaa ja vastuullista, palkan riittävyys ja ihmissuhteet. Kun ihminen viihtyy työssään, hän toimii innostuneesti, kehittää itseään ja työtään. Ammatti-identiteetillä yleisesti tarkoitetaan tunnetta siitä, että ihminen kuuluu tiettyyn ammattiryhmään ja siihen kuuluminen on merkittävää. Ammatti-identiteettiin kuuluu oman ammatin arvostaminen ja tietoisuus siitä, että muutkin arvostavat sitä. Hoitajat joilla on vahva ammatti-identiteetti pohtivat ja suunnittelevat omaa työtään. Lasten ilo on palkitsevaa ja innostaa suunnittelemaan lisää vaihtelua. Oma ammatti-identiteetti vahvistuu etenkin koulutuksen avulla ja vuorovaikutuksessa toisten hoitajien kanssa. Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ja valmiuksia ovat jatkuva oppiminen, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotto sekä työelämän muuttuvat olosuhteet. Oppimalla hankimme välineitä ongelmien ratkontaan sekä taitoja ja ymmärrystä elämää varten.

Perhepäivähoitajien täydennyskoulutusta tarvitaan myös, jotta suhtautuminen työhön olisi ammatillista ja kehittämishaluista. Työmotivaatio näkyy mm. innostuksena järjestää monipuolista toimintaa lapsille. Perhepäivähoitajat tarvitsevat yhä enemmän pedagogista tietämystä, kuten tietoista tukemista, valmiuksia havaita ja vastata lasten kehityksessä sekä käyttäytymisessä ilmeneviin ongelmiin.

Koulutus ei ole pelkästään tietojen ja taitojen hankkimista alalla työskentelemistä varten, vaan koulutuksen avulla muodostuu ammattikuva ja ammatti-identiteetti, sitoudutaan tiettyyn yhteisöön, normistoon ja tehtävään. Koulutuksen avulla vahvistuva ammatti-identiteetti on työntekijälle samalla motivaatiota ja aktiivisuutta. (Linqvist 2006, 42; Kivioja, Koskenrouta & Valpolo 1991, 61.) Myös pitkään työtä tehneelle hoitajalle koulutus voi antaa myös tilaisuuden tarkastella omia ratkaisuja ja toimintatapoja, nimetä niitä, mikä auttaa arvostamaan ja kehittämään omaa ammatitaitoaan ja vahvistaa työssä jaksamista. (Alho-Kivi, Keskinen 2002, 59.)

4.2 Tiimityö

Hyvässä tiimissä kohdellaan kaikkia tasapuolisesti, on yhteishenkeä ja tyytyväisyyttä, onnistumisen iloa sekä tukea ja kannustusta vaikeissa tilanteissa. Hyvä tiimi kunnioittaa erilaista osaamista ja erilaisia vahvuuksia. Tiimissä jokaisella on oikeuksia ja velvollisuuksia. (Opetushallitus 2010, 22–23.)

Tiimityön kehittäminen tukee perhepäivähoitajien jaksamista, työn suunnittelua ja ammatti-identiteettiä. On hyvä oppia tunnistamaan ja puhumaan ääneen siitä, min-kälaiset asiat tuovat työhön voimavaroja ja jaksamista sekä mitkä kuormittavat ja väsyttävät. (Työturvallisuus keskus 2001,7–8; Mikkola, Nivalainen 2010, 44.)

Tiimi toimii työntekijöiden tunteiden tuuletuskanavana ja ammatillisena kasvun paikkana. Monelle uudelle työntekijälle tiimi tarjoaa perehdytys-, työnohjaus- ja oppimismahdollisuuden. Hyvin toimivan tiimin jäsenet tukevat ja auttavat toisiaan, osallistuvat aktiivisesti ja vastuullisesti yhteisten asioiden hoitamiseen. Tiimin ilmapiiiri suosii palautteen antamista sekä mahdollistaa luovuuden ja ideoiden tuottamisen. (Miettinen, Miettinen, Nousiainen & Kuokkanen 2000,68,70.)

4.3 Kiitos ja myönteinen palaute ovat työilon lähteitä

Perhepäivähoitajana työskenneltäessä on pidettävä huolta fyysisestä, psyykkisestä, ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolta. Työhyvinvointi auttaa jaksamaan työssä ja edistää työstä nauttimista.

Oman työn arvostaminen, luottamus omaan ammattitaitoon ja osaamiseen on hyvinvoinnille tärkeää. On tärkeää huolehtia omasta osaamisesta ja pyytää tarvittaessa muiden apua. On hyvä tunnistaa ja hyväksyä oma sekä muiden rajallisuus. Ammattitaidon arvostaminen, erehdyksistä oppiminen sekä luottamus itseän ja muihin ovat hyvinvoinnin kulmakiviä. (Opetushallitus 2010,22.)

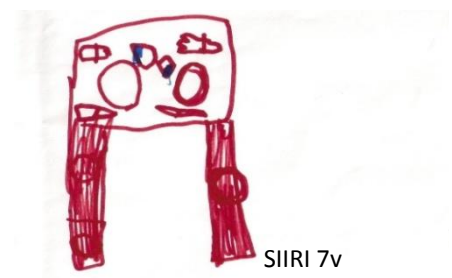
Elämässä ja työssä tarvitaan hyviä ihmissuhteita. Hyvässä ihmissuhteessa kunnioitetaan ja arvostetaan toisia, tarvitaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoa, tunteiden tiedostamista ja osoittamista, luottamusta, myötäelämisen taitoa sekä tilan antamista toisen tunteille ja erilaisuudelle. Perhepäivähoitajan arjessa korostuu oman perheen merkitys ja rooli. Sen takia oman perheen tuki ja työn arvostus ovat jaksamisen kannalta tärkeitä. (Opetushallitus 2010, 23.)

Rentoutuminen, lepo ja uni auttavat kehoa uusiutumaan. Säännöllinen kuntoliikunta nostaa ja ylläpitää fyysisen kunnon ohella myös henkistä hyvinvointia. Se vähentää ahdistusta, jännitystiloja, unettomuutta ja unihäiriöitä. Se lisää itseluottamusta, parantaa aloitteellisuutta ja ajattelukykyä. (Opetushallitus 2010, 23.)

Huumori ja positiivinen ajattelu auttaa sietämään vastoinkäymisiä ja jopa selvittämään arjen vaikeita tilanteita. Lasten hymyt, iloinen nauru- kikäus, yhdessä hassuttelu antavat voimia ja pirteyttä päivään. (Opetushallitus 2010, 23.)

KARAMELLIKONEEN KEKSIÄ AION,
TEMPPUJA TEEN JA TAIKOJA TAION,
MINUSTA TULEE KUULUISUUS,
EIKÄ SE OLE SALAISUUSA!

(lorupussi)

4.4 Perhepäivähoidon ohjaaja

Perhepäivähoidon ohjaaja on perhepäivähoitajien esimies, työsuhteeseen liittyvissä kysymyksissä sekä pedagogisissa asioissa hoitajan tuki. Perhepäivähoidon ohjaaja tehtävänä on turvata lapselle hyvä hoitopaikka. Varsinaisen kasvatustyön tekevät perhepäivähoitajat ja lapsen vanhemmat.

Aiemmin perhepäivähoidon ohjaajan odotettiin kouluttavan perhepäivähoitajaa työhönsä, mutta vuodesta 2000 on voinut suorittaa perhepäivähoitajan ammattitutkinnon, jonka on suorittanut yhä useampi jo työssä oleva tai työtä aloittava. Ohjaajan ei enää tarvitse päteväittää hoitajaa työhönsä, vaan ammatillinen pätevyys syntyy koulutuksen ja siihen liittyvän harjoittelun kautta. Ammatillisen osaamisen jatkuva kehittäminen kuuluu kuitenkin edelleen ohjauksen tehtäviin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006,29,30.)

*SE, MINKÄ LAPSI OSAA TÄNÄÄN
YHTEISTOIMINNALLISESTI TAI AIKUISEN TUELLA,
SEN HÄN OSAA HUOMENNA ITSENÄISESTI
(Kehityopsykologi Vygotsky 1978)*

LAPSENI PÄIVÄHOITOTÄDILLE

Kiitos sinulle päivähoitotäti, joka olet ottanut minun lapseni luoksesi.
 Jalat, joita rakastan astuvat aamuisin ovellesi.
 Kädet, joita kaipaam, ovat koko päivän ulottuvillasi.
 Ääni, jota ikävästäni huolimatta en työni läpi kuule, tunkeutuu tajuntaasi
 ehkä rauhaasi häiriten.

Syömisen, juomisen, pukemisen, riisumisen
 ja leikkimisen itkut ja naurut kasaantuvat
 Sinulle, lapseni hoitotäti, jolle olen usein
 mustasukkainen kaikesta siitä kaaoksesta,
 minkä lapseni saa sinun luonasi aikaan.

Oletko ajatellut kuinka paljon olen Sinulle uskonut:
 Tärkeimmän osan itsestäni.

Tulevaisuuteni toivon.

Ainutkertaisen oman lapseni – ihan kokonaan.

Sinun kotisi ilmapiiri imeytyy minun lapseeni.

Työstäni huolimatta ”käväisen” joka päivä monta kertaa Sinun kotonasi.

Lapseni luona.

Katselen, kuuntelen, kuvittelen, aavistelen, toivottelen ja kilpailen.

Enkä kuitenkaan voi mitenkään vaikuttaa lapseni päivään.

Sinä olet hänelle silta aamusta iltaan, äidin luota äidin luo.

Kiitos, Sinulle, että aukaiset kotisi lapselleni,
 annat hänelle juoman ja ruuan, autat häntä kehon ja ”hengen” hädässä.

Sinun varassasi on lapseni päivä ja sen herkäät hetket.

Tiedän Sinun muistavan, että hoitolapsikin on jonkun oma lapsi.

Sen vuoksi, kiitän Sinua, lapseni hoitotäti!

ÄITI

(K. Koivula, Hyvässä hoidossa)

KIRJAVINKKEJÄ

- * Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Alho-Kivi & Keskinen (toim.) 2002
- * Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Järvinen Mervi, Laine Anne, Hellman- Suominen Kirsi 2009
- * Hyvässä hoidossa. Perhepäivähoitajan virikekirja. Koivula, Kirsti 2005
- * Kehittyvä perhepäivähoito. Ideoita toiminnan suunnitteluun perhepäivähoidossa. Nevalainen Kirsi 2007

LÄHTEET

- Alho-Kivi, Hanna & Keskinen, Soili (toim.) 2002. Kodissa vaan ei kotona. Vamma-
la. Tammi.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoi-
dosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää. Edufin.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta
ammattitaidolla. Helsinki. Kirjapaja.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki.
Yliopistopaino.
- Kivioja, Ulla; Koskenrouta, Pirjo & Valpola, Marja-Liisa 1991. Perhepäivähoidon pe-
rusteet ja käytäntö. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Koivula, Kirsti; 2005. Hyvässä hoidossa, perhepäivähoitajan virikekirja. Tampere.
Tammer-paino oy.
- Lindqvist, Martti 2006. Auttajan varjo pahuuden ja haavoittuvuuden ongelma ih-
mistyön etiikassa. Helsinki. Otava.
- Miettinen, Seija; Miettinen, Merja; Nousiainen, Inkeri & Kuokkanen, Liisa 2000. It-
sensä johtaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. WSOY.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2010. Tiimille hyvä päivä tänään. Saarijärvi. Pe-
datieto Oy.
- Opetushallitus 2010. Ammattina perhepäivähoitaja. Perhonen- hankejulkaisu.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Päivähoidon kehittämishaasteet.
- Työturvallisuuskeskus. 2001 Päivähoidon työsuojelu- ja kehittämisopas. Helsinki.
Otavan kirjapaino Oy.

HYVÄT PERHEPÄIVÄHOITAJAT - KASVATUKSEN AMMATTILAISET

Olen Porin Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelija Lapista. Olen tekemässä opinnäytetyötäni perhepäivähoidosta Eurajoen kunnalle. Kävinkin keväällä 2011 palaverissänne alustavasti kertomassa suunnitelmistani ja toivoin teitä yhteistyöhön -tiimeittäin. Tarkoitukseni on tehdä ”INNOSTU JA ONNISTU -vihkonen” kannustamaan teitä ja tulevia perhepäivähoitajia työssänne.

Ohessa on kysymyslomake, johon toivoisin teidän yhdessä vastaavan tiimipalaverissänne. Voitte vastata nimettöminä ja vastauksia ei käytetä muuhun tarkoitukseen. Otan mielelläni vastaan myös kaikenlaisia yksittäisiä ajatuksia perhepäivähoitajan työstä tai esim. ”lasten suusta kuultuja”- kommentteja.

KIITOS !

Ystävällisin terveisin Tuija Vesterbacka

KYSELYLOMAKE PERHEPÄIVÄHOITAJILLE –TIIMEITTÄIN**1. MINKÄ IKÄISIÄ OLETTE?**

2. KOULUTUKSET

3. KUINKA MONTA VUOTTA OLETTE TYÖSKENNELLEET PERHEPÄIVÄHOITAJANA?

4. MILLAISISTA ASIOISTA TUNNETTE SAAVANNE TYÖN ILOA? (lisää erillisille papereille)

5. Perhepäivähoitajien mielestä arvojärjestys 1-7 (1= tärkein ja 7= vähemmän tärkein)**Muiden ihmisten arvostus työtäsi kohtaan** _____**Oma arvostus työtäsi kohtaan** _____**Esimiehen tuki** _____**Tiimin tuki** _____**Vanhempien tuki** _____**Palkka** _____**Lasten tyytyväisyys** _____

6. Miten kehittäisitte perhepäivähoitoa? Mitä odotuksia/toiveita teillä on tulevaisuudelta?

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

Ajatuksen virtaa... Runosuonen sykettä... Lapsilta opittua... Taidetta... Vinkkejä toisillemme...